

Список використаної літератури

1. Про міліцію : закон України від 20 груд. 1990 р. № 565–XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
2. Про вищу освіту : закон України від 17 січ. 2002 р. № 2984-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 20. – Ст. 134.
3. Концепція реформування системи освіти МВС України та підвищення якості підготовки фахівців для органів внутрішніх справ : затв. наказом МВС України від 28 жовт. 2007 р. № 411.
4. Положення про організацію післядипломної освіти працівників органів внутрішніх справ : затв. наказом МВС України від 2 лип. 2008 р. № 319.
5. Інструкція з організації навчально-виховного процесу в училищах професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ : затв. наказом МВС України від 25 листоп. 2003 р. № 1444.
6. Організаційно-правове забезпечення навчально-виховного процесу та науково-дослідницької діяльності у вищих навчальних закладах МВС України : навч. посіб. / за заг. ред. Т. О. Проценка ; авт. кол. Т. О. Проценка, М. І. Іншин, О. М. Музичук, І. М. Шопіна. – К. ; Х. : ОСН, 2010. – 206 с.
7. Загально методичні основи викладання в системі початкової підготовки співробітників органів внутрішніх справ України : навч.-метод. посіб. / авт. кол. Ткачова Н. О., Бесчастний В. М., Гончаров С. П. – Донецьк : ДЮІ, 2006. – 120 с.
8. Бірюков В. В. Сучасні викладацькі технології в підготовці майбутніх правоохоронців / В. В. Бірюков, І. В. Попов // Нормативно-правове забезпечення проходження служби в органах внутрішніх справ : матеріали наук.-практ. конф. – Х. : Вид-во НУВС, 2004. – 194 с.
9. Училище професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ України : наук.-практ. посіб. / за заг. ред. М. І. Іншина, О. М. Музичука. – Х. : Титул, 2007. – 320 с.
10. Організація виховного процесу у вищих навчальних закладах МВС України : матеріали всеукр. семінару-наради кер. вищ. навч. закл. МВС України. – Луганськ : РВВ ДЛУВС, 2007. – 104 с.

Надійшла до редколегії 15.11.2010

СЕЛЮКОВ В. С. ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ОРГАНИЗАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЕ УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В ЗАВЕДЕНИЯХ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ОБРАЗОВАНИЯ МИНИСТЕРСТВА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УКРАИНЫ

Рассмотрены проблемные вопросы организации и обеспечения учебно-воспитательного процесса в заведениях последипломного образования Министерства внутренних дел Украины. Особое внимание уделено вопросу заинтересованности, мотивации и содержательности учебно-воспитательного процесса.

SELYUKOV V. SOME ISSUES CONCERNING ORGANIZATION AND GUARANTEEING EDUCATIONAL AND TRAINING PROCESS AT THE ESTABLISHMENTS OF ADVANCED TRAINING WITHIN THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE

Some issues concerning organization and guaranteeing educational and training process at the establishments of advanced training within the Ministry of Internal Affairs of Ukraine are researched. The special attention is given by a question of interest, motivation and pithiness of teaching and educational process.

УДК 342.95

С. А. БОНДАРЧУК,

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АПЕЛЯЦІЙНОГО ТА КАСАЦІЙНОГО ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ

Визначено поняття і зміст принципу забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення адміністративного суду відповідно до положень Кодексу адміністративного судочинства України, а також шляхи підвищення ефективності його практичної реалізації.

Право на оскарження судових рішень є однією з найбільш важливих гарантій прав та законних інтересів громадян. Це право прямо

передбачено Конституцією України, де зафіксовано низку положень, які формують засади такого оскарження. Реалізується таке право

також в адміністративному судочинстві шляхом апеляційного та касаційного оскаржень судових рішень. У зв'язку з цим актуальним є дослідження проблем практичної реалізації принципу забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення адміністративного суду.

Аналіз спеціальної наукової літератури свідчить про недостатнє висвітлення даної проблеми, що обумовлено порівняно недавнім прийняттям Кодексу адміністративного судочинства України. Існуючі на цей час наукові розробки вчених-адміністративістів, насамперед В. Б. Авер'янова, І. Б. Коліушка, А. Т. Комзюка, Р. О. Куйбіди, О. В. Кузьменко, В. С. Стефанюка, В. І. Шишкіна тощо, в основному спрямовані на визначення загальної концепції адміністративної юстиції в Україні, окреслення її функцій та визначення інших засад адміністративного судочинства, тоді як дослідженню проблем реалізації принципу забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення адміністративного суду достатньої уваги не приділялось.

Метою даної статті є визначення шляхів підвищення ефективності, оптимізації та практичної реалізації принципу забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення адміністративного суду відповідно до положень Кодексу адміністративного судочинства України.

Апеляційна та касаційна форма оскарження рішень адміністративного суду за своїм змістом є різновидом правосуддя, оскільки на неї поширюються всі ті засади, що притаманні правосуддю в цілому (п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України). Їх головне завдання полягає в захисті прав і свобод людини та громадянина (ч. 1 ст. 55 Конституції України), при розгляді та вирішенні будь-яких інших правових спорів (ч. 2 ст. 124 Конституції України) [1].

Реалізація цих принципів знаходить своє відображення у статтях 7, 13 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), які закріплюють відповідний принцип судочинства, а також у главі 1 «Апеляційне провадження» та главі 2 «Касаційне провадження» розділу IV КАС України «Перегляд судових рішень» [2]. Будучи самостійними стадіями адміністративного судочинства, апеляційне і касаційне провадження мають як низку характерних рис, властивих кожній стадії, так і низку відмітних особливостей. Основним для апеляційного та касаційного провадження є забезпечення перегляду судових рішень судів

нижчих інстанцій. Проте ці форми перегляду судових рішень відрізняються між собою за предметом перегляду та за підставами перегляду. Предметом перегляду в апеляційному провадженні є рішення суду першої інстанції, які не набрали законної сили, у той час як предметом перегляду в касаційному провадженні є судові рішення суду апеляційної інстанції, які набрали законної сили, а при потребі – і суду першої інстанції [3].

Підставами для скасування та ухвалення нового рішення в апеляційному провадженні є: неповне з'ясування судом обставин, що мають значення для справи; недоведеність обставин, що мають значення для справи, які суд першої інстанції вважає встановленими; невідповідність висновків суду обставинам справи; порушення норм матеріального або процесуального права, що призвело до неправильного вирішення справи або питання, а так само розгляд і вирішення справи неповноважним судом; участь в ухваленні постанови судді, якому було заявлено відвід на підставі обставин, які викликали сумнів у неупередженості судді, і заяву про його відвід визнано судом апеляційної інстанції обґрунтованою; ухвалення чи підписання постанови не тим суддею, який розглянув справу відповідно до ст. 202 КАС України.

Підставами для скасування судових рішень судів першої та (або) апеляційної інстанції і направлення справи на новий судовий розгляд є порушення норм процесуального права, які унеможливили встановлення фактичних обставин, що мають значення для правильного вирішення справи, а також суд касаційної інстанції має право скасувати судові рішення судів першої та апеляційної інстанцій та ухвалити нове рішення, якщо обставини справи встановлені повно і правильно, але суди першої та апеляційної інстанцій порушили норми матеріального чи процесуального права, що призвело до ухвалення незаконного судового рішення (статті 227, 228 КАС України). Порядок і строки апеляційного оскарження визначено ст. 186 КАС України, порядок і строки касаційного оскарження визначено ст. 212 КАС України.

На жаль, необмежене застосування цього демократичного принципу призвело до переваження судів та тяганини при розгляді адміністративних справ. Зокрема, як свідчить судова практика, окремі учасники процесу та (або) інші заінтересовані особи іноді без об'єктивних причин безпідставно використовують право на оскарження судового рішення, що набрало законної сили, тим самим навмисно

затягуючи терміни судового розгляду справи. Оскільки потенційним наслідком перегляду справи в касаційному порядку є скасування або зміна рішення, що набрало законної сили, то виникає певна правова невизначеність щодо прав осіб, які беруть участь у справі [4]. Між тим, демократичність доступу до правосуддя полягає не в обов'язковій участі сторін у касаційному судочинстві, а в законності судових рішень і в єдності судової практики. Позитивним досвідом з цього питання є вироблена судова практика Європейського суду з прав людини, що передбачає стабільність судових рішень, що набрали законної сили. Згідно з правовими позиціями цього суду, перегляд судових рішень повинен відбуватися виключно з точки зору правильності застосування права і не вдаватися до повторного перегляду фактів у справі. При цьому не має значення, чи визначає національне законодавство відповідної країни таке оскарження касаційним чи якимось іншим, особливим видом оскарження (§ 21 Рішення Європейського суду з прав людини у справі Вішер проти Франції (*Vacher v. France*) від 17 грудня 1996 р. та Окрема думка суддів Петі та Руссо, додана до цього рішення [5]).

У розрізі цього питання варто звернути увагу на окремі положення Рекомендації № R (95) 5 Комітету міністрів Ради Європи від 7 лютого 1995 р. «Щодо введення в дію та покращення функціонування систем та процедур оскарження у цивільних та торгових справах» [6]. Так, ст. 7 глави IV «Роль та функції суду третьої інстанції» Рекомендацій R (95) 5 Комітету міністрів країн-членів щодо введення в дію та удосконалення функціонування систем та процедур оскарження визначено, що скарги до суду третьої інстанції повинні подаватися насамперед у рамках таких справ, які заслуговують на третій судовий розгляд, наприклад справ, які сприятимуть розвитку права чи які будуть сприяти однаковому тлумаченню законів. Це коло може бути також обмежено скаргами у справах, які стосуються питань права і мають значення для всього суспільства в цілому. Від особи, яка подає скаргу, слід вимагати обґрунтування того, чому її справа сприятиме досягненню таких цілей.

Крім того, ст. 7 Рекомендацій передбачає, що держави, в яких не діє система дозволу на подання скарги до суду третьої інстанції чи які не допускають можливості відхилення судом третьої інстанції скарги в окремій частині, могли б розглянути можливість введення в дію таких систем, які б обмежили кількість справ,

що вимагають третього судового розгляду. Очевидно, якщо така порада адресована судам третього (касаційного) рівня, то її виправданість не підлягає сумніву.

Н. Засць звертає увагу на те що, в країнах з розвинутою моделлю касаційного оскарження давно та успішно діють «процесуальні фільтри» допуску до касації, зокрема ціна позову (Німеччина, Нідерланди, Франція, Бельгія, Австрія, Швеція); вид судового рішення, що може бути оскаржене (Німеччина, Нідерланди, Франція); необхідність отримання дозволу на оскарження з боку суду, що виніс судові рішення чи вищестоящего суду (Англія, Франція, Німеччина, Норвегія) [7].

З огляду на це та на позицію Європейського суду, можна стверджувати, що введення «процесуальних фільтрів» та процедури допуску в касаційному суді жодним чином не буде порушувати права на доступ до суду, оскільки воно вже буде реалізовано при зверненні до суду першої та апеляційної інстанцій. За таких обставин, вбачаємо за доцільним у Кодексі адміністративного судочинства України визначити конкретні підстави, які б дозволили, зокрема суду третьої інстанції обмежити свій розгляд лише деякими аспектами справи, наприклад під час надання дозволу на подання скарги чи при відхиленні, після скороченого розгляду справи, скарги в тій чи іншій частині.

Право на касаційне оскарження судових рішень має бути використано тільки у випадках, коли існує неусталена судова практика або різна судова практика в однакових за предметом судових справах, у той час як апеляційна інстанція надає судовому рішення законної сили, а до касаційної інстанції слід звертатись тільки у виключних випадках, тобто необхідно розробити теоретичне підґрунтя означених проблем та їх законодавче забезпечення.

Окремо слід виділити рішення Конституційного Суду України від 11 березня 2010 р. щодо офіційного тлумачення термінів «найвищий судовий орган», «вищий судовий орган» (ст. 125 Конституції України, терміна «касаційне оскарження» (ст. 129 Конституції України). У своєму рішенні Конституційний Суд України вирішив питання про відсутність у національній системі права інституту повторної касації, про що було зазначено: «...правомірним може бути лише одноразове касаційне оскарження та перегляд рішень судів. Конституційний статус Верховного Суду України як найвищого судового органу в системі судів загальної юрисдикції не передбачає наділення його законодавцем

повноваженнями касаційної інстанції щодо рішень вищих спеціалізованих судів, які реалізують повноваження касаційної інстанції» [8].

Таким чином, судова інстанція, що переглядає судові рішення, які набрали законної сили, буде ефективним механізмом правового захисту, якщо відповідатиме таким ознакам:

- 1) функціонувати як третя інстанція в системі судових органів;
- 2) бути єдиною у вищому судовому органі;
- 3) право на ініціювання перегляду в цій інстанції належатиме заінтересованому учаснику процесу, а не посадовим особам;
- 4) законом буде встановлено строк, протягом якого судові рішення, які набрали законної сили, можуть бути оскаржені до цієї інстанції;
- 5) існуватиме попередня перевірка: одноособовий суддя – при вирішенні питання про

витребування справи, та судді у колегіальному складі – при вирішенні питання про допуск справи до перегляду рішення;

б) закон передбачатиме критерії допуску (підстави перегляду рішення, що набрало законної сили).

За результатами проведеного дослідження можна зробити **висновок**, що питання практичної реалізації принципу забезпечення апеляційного та касаційного оскарження підлягають поглибленому вивченню з метою вдосконалення механізму судового захисту на стадіях апеляційного та касаційного розгляду. Успішне вирішення посталих проблем є можливим за умов законодавчого врегулювання порядку апеляційного та касаційного оскарження рішення суду.

Список використаної літератури

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України // Голос України. – 2005. – 23 серп. – № 158.
3. Кодекс адміністративного судочинства України : наук.-практ. комент. : у 2 т. Т. 1 / за заг. ред. Р. О. Куйбіди. – К. : Книги для бізнесу, – С. 125–126.
4. Кройтор В. А. Принцип забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду / В. А. Кройтор // Право і Безпека. – 2009. – № 1. – С. 198–205.
5. Дело *Vacher v. France* [Електронний ресурс] : постановление Европейского суда по правам человека. – Режим доступа: http://www.hrcr.org/safrica/arrested_rights/vacher_france.html.
6. Рекомендація R (95) 5 Комітету міністрів державам-членам щодо введення в дію та поліпшення функціонування систем і процедур оскарження у цивільних і торговельних справах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_153.
7. Заєць Н. Межі розгляду цивільної справи судом касаційної інстанції / Н. Заєць // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2009. – Вип. 48. – С. 138–141.
8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення термінів «найвищий судовий орган», «вищий судовий орган», «касаційне оскарження», які містяться у статтях 125, 129 Конституції України // Вісник Конституційного суду. – 2010. – № 3. – Ст. 7.

Надійшла до редколегії 07.11.2010

БОНДАРЧУК С. А. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ РЕАЛИЗАЦИИ ПРИНЦИПА ОБЕСПЕЧЕНИЯ АПЕЛЛЯЦИОННОГО И КАССАЦИОННОГО ОБЖАЛОВАНИЯ РЕШЕНИЯ АДМИНИСТРАТИВНОГО СУДА

Определены понятие и содержание принципа обеспечения апелляционного и кассационного обжалования решения административного суда в соответствии с положениями Кодекса административного судопроизводства Украины, а также пути повышения эффективности его практической реализации.

BONDARCHUK S. SOME QUESTIONS OF REALIZATION OF THE PRINCIPLE OF THE APPEAL AND THE CASSATION OF THE ADMINISTRATIVE COURT DECISION GUARANTEERING

The notion and the content of the principle of the appeal and the cassation of the administrative court decision according to the Code of Administrative Procedure of Ukraine and ways of improvement of effectiveness of its practical realization are determined.